

VOGELS WAARNEMEN VANAF HET REM-EILAND

Enkele jaren geleden kocht Rijkswaterstaat het in verval geraakte Remeiland om hier een meetstation te vestigen. De hoge zendmast, die nooit gebruikt was voor het doel waarvoor hij indertijd was opgericht nl. het uitzenden van commerciële televisie-uitzendingen, werd afgebroken. Verder kreeg het geheel een flinke opknapbeurt en werd er accommodatie geschapen voor een tiental personen. Op het eiland, dat vanaf toen officieel "Meetpost Noordwijk" heette, werd apparatuur geplaatst voor het verzamelen van allerlei gegevens omtrent golfslag, deining e.d.

In 1978 kreeg de Club van Zeetrekwaarnemers toestemming om enkele weken per jaar een paar waarnemers op het eiland te posteren. Rijkswaterstaat is erg geïnteresseerd in het voorkomen van zeevogels voor onze kust, terwijl de waarnemers ook graag meer willen weten over de breedte van het trekfront van zeevogels.

In april en mei werden de eerste waarnemingen vanaf het platform gedaan en al spoedig bleek dat Zwarte zeeëenden vooral op meer dan 5 km uit de kust passeren. Daarentegen trokken de meeste steltlopers in het voorjaar dicht langs de kust voorbij.

Van maandag 16 oktober tot vrijdag 20 oktober van dit jaar (1978) was ik in de gelegenheid om ook waarnemingen vanaf de meetpost Noordwijk te doen. De bezetting bestond gedurende deze dagen uit 8 personen, te weten de beheerder, de kok, vier radartechnici en twee vogelwaarnemers. De Franse technici werkten aan een radar waarmee in de nabije toekomst onder alle weersomstandigheden olievlekken op zee kunnen worden waargenomen. Ook door T.N.O. wordt aan dit project deelgenomen. Deze radar wordt op de golven gericht, waardoor een hoge golf een andere uitslag te zien geeft dan een vlak zeetje. Men was bezig om bij zoveel mogelijk verschillende weersomstandigheden het golfpatroon te meten. Later moet deze radar in een vliegtuig worden ingebouwd, waarmee dan onder alle omstandigheden een olievlek op zee kan worden opgespoord. Een olievlek geeft namelijk direct een afwijkend golfpatroon, wat onmiddellijk door de radar geregistreerd wordt.

Het waarnemen van vogels vanaf een platform is evenals het waarnemen vanaf de kust afhankelijk van de heersende weersgesteldheid. Tijdens ons verblijf hadden we enkele dagen krachtige wind uit west tot noordwest en verder dagen met weinig wind uit noordwest tot noord. Bij deze winden is het zicht zeer goed, maar het aantal voorbijkomende vogels is evenals dat langs de kust het geval is, vaak erg klein. Toch waren er genoeg leuke waarnemingen om hier genoemd te worden.

De Meetpost Noordwijk ligt op ruim 8 km uit de kust. De zee heeft hier een diepte van 18 meter. Het is op grond hiervan niet verwonderlijk bij de meetpost vogels te zien zijn die langs het strand zelden gezien worden. Zo was het heel gewoon alken en zeekoeten voorbij te zien vliegen. Ook werd diverse keren een alk of een zeekoet op korte afstand voorbijzwemmend waargenomen. Langs het strand worden deze vogels alleen als olieslachtoffer gezien. Een enkele maal worden ook voorbijsnellende stipjes aan de horizon met "alk/zeekoet" betiteld, maar vanaf de kust is zelfs het aantal van deze niet nader gespecificeerde vogels bijzonder klein.

Andere soorten die doorgaans verder uit de kust voorbijsnellende of fourageren zijn de duikers. Vanaf de meetpost zagen wij vooral op de dagen met rustiger weer vrij regelmatig Roodkeelduikers langskomen. Op vrijdag streek een groep van vijf duikers dicht bij de meetpost neer en het bleken alle parelduikers in winterkleed te zijn. Vanaf de kust zijn deze soorten zelden te onderscheiden en komen ze als "duikers" in de notitieboekjes terecht. Ook nu zagen we natuurlijk wel duikers die te ver waren om op soort gedetermineerd te kunnen worden, maar het aantal duikers waarbij duidelijk te zien was of het een Roodkeel- of Parelduiker was, was toch wel beduidend groter.

Op elk uur van de dag waren er wel meeuwen bij de meetpost te zien, maar de langs het strand meest algemene meeuwen, de Kokmeeuw en de Zilvermeeuw, werden bij de meetpost maar heel weinig gezien. Vooral de Kokmeeuw was opvallend schaars. Het was zelfs de minst waargenomen meeuw gedurende deze dagen (totaal ongeveer 25 ex.).

Het talrijkst waren elke dag weer de Drieteenmeeuwen. Deze fraaie meeuwtjes, die met duizenden broeden langs vrijwel alle rotskusten van noordwest Europa, zoeken na het broedseizoen de open zee op en worden dan eigenlijk alleen maar door bijzondere weersomstandigheden massaal naar de kust gedreven (b.v. bij zware noordwesters). Het is daarom verrassend om op een betrekkelijk korte afstand van het strand zoveel Drieteenmeeuwen te ontmoeten. Vrijwel steeds zwom er een groep van ruim honderd volwassen exemplaren in de onmiddellijke nabijheid van de meetpost. Deze meeuwen profiteerden ook van de etenswaren die elke dag "overboord" gezet werden. In hoeverre de aanwezigheid van deze soort vlak voor onze kust als normaal beschouwd kan worden, kan uit onze waarnemingen nog niet worden afgeleid, want ook vanaf het Noordwijkse strand werden in de afgelopen maanden merkwaardige aantallen Drieteenmeeuwen waargenomen.

De constante aanwezigheid van een flinke groep Drieteenmeeuwen bleek ook zeer nuttig voor het kunnen opsporen van de naderende jagers. Zodra de Drieteenmeeuwen massaal en dicht opeen omhoog gingen, was er een jager in aantocht. Jagers naderen hun prooi vaak door zeer laag door de golfdalen op hun prooi af te vliegen. Dichtbij gekomen dwingen zij hun prooi omhoog te gaan, waarna de jager in een wilde achtervolging zijn prooi dwingt het voedsel uit te braken. De grotere soorten kunnen bij deze achtervolging hun prooi ook doden. Bij de meetpost hebben we alle soorten jagers kunnen waarnemen en gelukkig op vaak zeer korte afstand. De beste dag was maandag met binnen enkele uren alle soorten, waarbij vooral de volwassen Middelste Jager met volledig uitgegroeide staartveren bijzonder goed te volgen was. Ook de waarneming van een juveniele Kleinste jager maakte indruk, omdat bij, deze vogel verschillende kenmerken van deze buitengewoon moeilijk herkenbare soort goed konden worden waargenomen (o.a. een witte kop!). Op de overige dagen werden nog verscheidene Kleine jagers en enkele Grote jagers gezien.

Een groep die vanaf de meetpost beter geobserveerd kan worden dan doorgaans langs de kust, is de groep van de stormvogels. Vooral de Grauwe pijlstormvogel passeerde verscheidene keren binnen 100 meter van de waarnemers. Deze soort wordt vanaf de kust ook wel af en toe waargenomen, maar vrijwel steeds blijven de vogels minstens een kilometer uit de kust. In de vogelboeken tot 1970 staat deze soort als een zeldzame dwaalgast genoteerd, maar de laatste jaren groeit het aantal waarnemingen ongelooflijk snel. Zo werden op 19 september 1978 op Ameland in een uur bijna 500 ex. van deze soort genoteerd. Tijdens ons verblijf op de meetpost telden wij 13 ex. die alle in zuidelijke richting vlogen.

Algemener op de Noordzee is in alle jaargetijden de Noordse stormvogel, ook wel Mallekok genoemd. Ook deze soort blijft doorgaans ver uit de kust, maar onder bijzondere omstandigheden vertonen zij zich soms tot dichtbij of zelfs boven het strand. Ook worden mallekokken wel eens bij rustig weer gezien, terwijl dat voor pijlstormvogels toch wel uitzondering is.

Op de meetpost telden wij op alle dagen, behalve woensdag (zwakke noordenwind), wel enkele Noordse stormvogels. De derde stormvogel die we zagen was de Noordse pijlstormvogel. Deze soort is nooit talrijk in het Noordzeegebied. Vooral in de nazomer en vroege herfst zwerven er groepen vanuit de kolonies in Noord-Schotland de Noordzee op. De grootste kolonies liggen aan de andere kant van Groot-Brittannië.

Het najaar van 1978 zal de boeken ingaan als een seizoen met bijzonder weinig Jan van Genten in de zuidelijke Noordzee. Het waarnemen op 8 km uit de kust leverde niet veel meer waarnemingen op dan vanaf de kust in dezelfde periode (mededeling R.de Mooij).

Dat kan eigenlijk ook wel worden opgemerkt over het aantal Zwarte zeeëenden dat werd genoteerd (totaal ongeveer 200 ex.)

Andere eendensoorten ontbraken vrijwel geheel: 2 Grote Zeeëenden, 1 Kuifeend, 3 Pijlstaarten, 1 Tafeleend, 5 Wintertalingen, 4 Middelste zaagbekken en 15 Rotganzen.

Wij hadden gehoopt ook een dag met zwakke zuidelijke wind mee te maken. Bij een dergelijke wind is er veel trek van allerlei zangvogels en het gebeurt dan nog wel eens dat veel van dat kleine spul op de meetpost komt uitrusten. Ook een heldere nacht met plotseling invallende mist veroorzaakt een "regen" van zangertjes op verlichte schepen, booreilanden en vuurtorens.

Tijdens ons verblijf was er alleen woensdag en donderdag bij zwakke noordelijke wind enige trek van spreeuwen en veldleeuweriken in westelijke richting. Wel ontdekten we op deze dagen af en toe een vogeltje dat kwam uitblazen na een lange tocht over het water. De volgende soorten werden genoteerd: Merel, Zanglijster, Koperwiek, Zwarte roodstaart, Rietgors, Vink, Keep, Goudhaantje, Spreeuw, Grote gele kwikstaart, Roodborst. Een vermoeide postduif bleef de gehele week op de meetpost en werd door de kok weer enigszins op krachten gebracht.

Dit verhaaltje lezende krijgt men wellicht de indruk dat er veel vogels bij de meetpost te zien zijn. Toch meen ik te mogen stellen, dat bij veel weersomstandigheden het aantal vogels dat langs het strand trekt, beduidend groter is. Dit wordt veroorzaakt door allerlei stuwingeffecten: grote meeuwen die graag profiteren van de luchtstroom langs de buitenste zeeduinen; landvogels die bij tegenwind liever niet hun koers over zee voortzetten; zeevogels die bij een zware storm naar de kusten worden gedreven en langs het strand verder vliegen, sterns die tijdens hun trek graag fourageren in het ondiepe kustwater enz.

Toch is het vogelen vanaf een post ver van de kust aantrekkelijk omdat men de kans krijgt bepaalde soorten die vanaf het strand moeilijk waarneembaar zijn, nu wel goed te zien. Hierdoor krijgt men een veel betere indruk van het trekgebeuren dan wanneer men vanaf een strandpost registreert. Een bijzonder prettige bijkomstigheid is verder, dat men op de meetpost zeer regelmatig van warme koffie en andere opwarmertjes wordt voorzien (alles belastingvrij).

Ook de hele sfeer op de meetpost was bijzonder goed. De andere aanwezigen toonden veel belangstelling voor wat wij eigenlijk deden en in de avonduren werd door de anderen regelmatig in de vogelboeken gebladerd. Verder was er gelegenheid om tafeltennis te spelen, te schaken, te darten enz.

De Club van Zeetrekwaarnemers is van plan om ook in de komende jaren waarnemers op de Meetpost Noordwijk te krijgen. Daarnaast zijn er besprekingen gestart om toestemming te krijgen om ook vanaf een produktieplatform in de Noordzee, 150 km ten noordwesten van Den Helder, waarnemingen te kunnen doen. Zodoende willen we een betere indruk krijgen van het voorkomen van zeevogels op het Nederlandse deel van het continentale plat.

J.van Dijk
L.Hellenberkhof 32
